

Les cours et tribunaux

Institution Nationale des Droits de l'Homme

Médiateur institutionnel le Défenseur des droits

Organismes spécialisés en droits de l'homme

Autres institutions spécialisées

Sądy i trybunały

Wolności i prawa podstawowe osób są gwarantowane przede wszystkim przez sędziów sądów administracyjnych i powszechnych, którzy rozpoznają sprawy wniesione przez te osoby.

Rada Konstytucyjna, która orzeka o zgodności ustaw z konstytucją, sprawuje dwa rodzaje kontroli:

kontrolę nad ustawami, które nie zostały jeszcze promulgowane: do Rady Konstytucyjnej wpływają obowiązkowo wnioski dotyczące kontroli prewencyjnej ustaw organicznych i rozporządzeń zgromadzeń parlamentarnych przed promulgacją tych pierwszych i wejściem w życie tych drugich. Rada może rozstrzygnąć kwestie związane z umowami międzynarodowymi przed ich ratyfikacją lub zatwierdzeniem. Do Rady można kierować ustawy zwykłe przed ich promulgacją.

kontrolę nad ustawami, które zostały już promulgowane: po zmianie konstytucji z dnia 23 lipca 2008 r. w ustawie zasadniczej znalazł się art. 61 ust. 1 wprowadzający instytucję pytania priorytetowego dotyczącego zgodności z konstytucją (*question prioritaire de constitutionnalité*). Reforma ta przyznała obywatelom uprawnienie do zaskarżenia – w ramach toczącego się postępowania – zgodności z konstytucją ustawy promulgowanej, która mogłaby stanowić zagrożenie dla praw i wolności gwarantowanych przez konstytucję. Sędzia przekazuje pytanie priorytetowe dotyczące zgodności z konstytucją do Sądu Kasacyjnego (Cour de cassation) lub Rady Stanu (Conseil d'État). Z pytaniem do Rady Konstytucyjnej (Conseil constitutionnel) może zwrócić się Rada Stanu lub Sąd Kasacyjny. Rada Konstytucyjna ma obowiązek udzielić odpowiedzi w terminie trzech miesięcy. Począwszy od 1 marca 2010 r. Rada Konstytucyjna – na wniosek Rady Stanu lub Sądu Konstytucyjnego – bada zatem, czy przepis prawny narusza prawa i wolności gwarantowane konstytucją. W stosownych przypadkach Rada Konstytucyjna może uchylić taki przepis.

Dodatkowe informacje na temat pytania priorytetowego dotyczącego zgodności z konstytucją:

<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F21088>

<http://www.vie-publique.fr/actualite/faq-citoyens/qpc/>

Organizacja sądów i trybunałów oraz ich kompetencje zostały szczegółowo opisane na stronach internetowych Rady Stanu, Sądu Konstytucyjnego oraz Rady Konstytucyjnej:

<http://www.conseil-etat.fr/>

<https://www.courdecassation.fr/>

<http://www.conseil-constitutionnel.fr/>

Krajowa instytucja ds. praw człowieka

Krajowa Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka

Krajową instytucją ds. praw człowieka jest Krajowa Komisja Konsultacyjna ds. Praw Człowieka (Commission nationale consultative des droits de l'homme). Komisja została utworzona w 1947 r. Została ona włączona do niezależnego organu administracyjnego i stanowi jednostkę państwową, która wypełnia swoje obowiązki niezależnie (na podstawie ustawy nr 2007-292 z dnia 5 marca 2007 r.). W skład komisji wchodzi 64 osoby wyspecjalizowane w tej dziedzinie i przedstawiciele organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Zadania

Komisja ułatwia dialog między rządem, parlamentem, instytucjami i społeczeństwem obywatelskim w obszarze praw człowieka, prawa i działań humanitarnych oraz zwalczania rasizmu.

Przygotowuje również wkład do sprawozdań, które Francja przedstawia organizacjom międzynarodowym, zgodnie ze zobowiązaniami umownymi w dziedzinie praw człowieka.

Komisja bierze też udział w działaniach edukacyjnych na temat praw człowieka.

Do jej zadań należy sporządzenie rocznego publicznego sprawozdania na temat zwalczania rasizmu, o którym to sprawozdaniu mowa w art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r.

Komisja może, z własnej inicjatywy, zwrócić uwagę organów publicznych na działania, które jej zdaniem mają charakter sprzyjający ochronie i upowszechnianiu praw człowieka. Komisja może podnosić wszystkie kwestie odnoszące się do kryzysowych sytuacji humanitarnych i żądać wymiany informacji na temat środków pozwalających na zaradzenie tym sytuacjom.

Komisja udostępnia swoje opinie i sprawozdania.

Jej prace prowadzone są w pięciu podkomisjach, które zajmują się: tematami społecznymi, pytaniami dotyczącymi etyki; rasizmem, antysemityzmem, ksenofobią, dyskryminacją i grupami szczególnie wrażliwymi; instytucjami, wymiarem sprawiedliwości, policją, pytaniami dotyczącymi migracji; pytaniami dotyczącymi Unii Europejskiej i tematyką międzynarodową; międzynarodowym prawem humanitarnym i działaniami humanitarnymi.

Adres:

Commission nationale consultative des droits de l'homme

35 Rue Saint-Dominique, 75007

Paris

Więcej informacji: <http://www.cncdh.fr/>

Mediator instytucjonalny Rzecznik Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw Obywatelskich jest niezależną instytucją przewidzianą w konstytucji od 23 lipca 2008 r. i powołaną na podstawie ustawy organicznej nr 2011-33 i ustawy zwykłej nr 2011-334 z dnia 29 marca 2011 r.

Zadania

Rzecznik Praw Obywatelskich:

broni praw i wolności jednostek w stosunkach z organami administracji;

stoi na straży dobra dziecka i jego praw oraz upowszechnia jego interes i prawa,

zwalcza zakazane ustawowo działania dyskryminacyjne i działa na rzecz równości;

zapewnia przestrzeganie etyki zawodowej przez osoby prowadzące działalność w zakresie bezpieczeństwa.

Rzecznik Praw Obywatelskich powstał po połączeniu czterech wcześniej istniejących organów: Mediatora Republiki, Rzecznika Praw Dziecka, Wysokiej Władzy ds. Zwalczenia Dyskryminacji i na rzecz Równego Traktowania (HALDE) i Komisji Krajowej ds. Etyki Zawodowej w dziedzinie Bezpieczeństwa (CNDS).

Kompetencje

W zakresie kompetencji rzecznika znajduje się rozstrzyganie wniosków od wszystkich osób fizycznych i prawnych, w tym małoletnich, które występują z prośbą o pomoc w ochronie swoich praw. Rzecznik może w każdych okolicznościach rozstrzygnąć z urzędu sprawę leżącą w zakresie jego kompetencji.

W celu wykonania tych zadań rzecznikowi przysługują z jednej strony uprawnienia dochodzeniowe i śledcze służące rozpatrzeniu skargi osoby fizycznej, które pozwolą mu uzyskać wszystkie niezbędne informacje, uprawnienia do przesłuchania osób, a nawet do dokonania oględzin miejsca. Z drugiej strony rzecznik może również przedkładać propozycje zmian w przepisach ustawowych i wykonawczych oraz sporządzać zalecenia zarówno dla organów publicznych, jak i prywatnych.

Może również wydawać zalecenia w celu wyeliminowania ryzyka lub zagrożeń dla praw, których dotyczy wszczęte przez niego postępowanie. Osoby lub organy, których to dotyczy, muszą poinformować rzecznika o działaniach następczych podjętych w wyniku jego zaleceń. W przypadku niewdrożenia zaleceń rzecznika lub jeżeli uzna on, że zalecenia nie zostały wdrożone skutecznie, rzecznik może wyznaczyć osobie fizycznej lub organowi termin na wdrożenie niezbędnych środków. Jeżeli organy te nie zrealizowały działań następczych, rzecznik może sporządzić specjalne sprawozdanie skierowane do danej osoby fizycznej lub organu. Sprawozdanie podaje się do wiadomości publicznej.

Rzecznik może również pomóc w mediacji lub zaproponować dokonanie określonej czynności, jak również pomóc ofiarom w przygotowaniu akt sprawy oraz wskazać procedury odpowiednie dla danej sprawy.

Rzecznik może wezwać organ uprawniony do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego ze względu na okoliczności faktyczne sprawy, które są mu znane i które są przesłanką zastosowania sankcji. Może również przystępować do postępowania sądowego w celu poparcia strony przez przedstawienie uwag na piśmie lub ustnie.

Organizacja

W siedzibie Rzecznika Praw Obywatelskich w Paryżu pracuje prawie 250 osób. We Francji metropolitalnej lub francuskich departamentach zamorskich 400 wolontariuszy wspomaga obywateli w ochronie ich praw, przyjmuje wnioski obywateli oraz odpowiada na ich pytania. Wolontariusze są obecni w różnych strukturach miejscowych takich jak prefektury, podprefektury, punkty porad prawnych, punkty dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ośrodki gminne.

Wolontariusze pełnią również dyżury w zakładach karnych oraz utrzymują kontakty z domami opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

Rzecznik przewodniczy kolegium, które wspiera w wykonywaniu ich zadań w dziedzinie „bezpieczeństwa i upowszechniania praw dziecka”, „zwalczenia dyskryminacji i upowszechniania równego traktowania”, jak również „etyki zawodowej w dziedzinie bezpieczeństwa”.

Na wniosek rzecznika premier powołuje zastępców rzecznika, w tym:

rzecznika praw dziecka, zastępcę kolegium ds. bezpieczeństwa i upowszechniania praw dziecka;

zastępcę, wiceprezesa kolegium odpowiedzialnego za etykę zawodową w dziedzinie bezpieczeństwa;

zastępcę, wiceprezesa kolegium odpowiedzialnego za zwalczanie dyskryminacji i upowszechnianie równego traktowania.

Kierowanie spraw do Rzecznika Praw Obywatelskich

Każda osoba fizyczna (jednostka) lub osoba prawna (spółka, stowarzyszenie itp.) może zwrócić się do rzecznika bezpośrednio i nieodpłatnie, w sytuacji gdy: myśli, że jest dyskryminowana;

twierdzi, że funkcjonariusz służb porządkowych (policji, żandarmerii, służb celnych itp.) lub agent prywatnych służb porządkowych (ochroniarz) nie przestrzegał zasad etyki zawodowej;

napotyka trudności w stosunkach z organami administracji publicznej (Kasą Świadczeń Rodzinnych CAF, urzędem pracy, urzędem odpowiedzialnym za wypłatę emerytur);

twierdzi, że naruszono prawa dziecka.

Do rzecznika może wystąpić dziecko lub małoletni poniżej 18 roku życia, członkowie rodziny dziecka lub jego przedstawiciele prawni, służby medyczne lub socjalne, stowarzyszenie, którego statut przewiduje działanie na rzecz ochrony praw dziecka, francuski parlamentarzysta i francuski deputowany do Parlamentu Europejskiego oraz instytucja zagraniczna, która pełni te same zadania co rzecznik. Rzecznik może działać na rzecz dzieci posiadających obywatelstwo francuskie lub obywatelstwo innego państwa przebywających we Francji oraz dzieci posiadających obywatelstwo francuskie przebywających za granicą w licznych dziedzinach dotyczących ochrony praw dziecka, a zwłaszcza w dziedzinie ochrony dzieciństwa, zdrowia, niepełnosprawności, wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, przysposobienia, skolarzacji dla wszystkich i w sprawach dotyczących małoletnich z zagranicy.

Obywatele mogą wносить wnioski do rzecznika bezpośrednio:

za pośrednictwem formularza elektronicznego;

przesyłką zwolnioną z opłaty pocztowej.

Adres:

Défenseur des droits

Libre réponse 71120

75342 Paris Cedex 07

Więcej informacji: <https://www.defenseurdesdroits.fr/en>

Wyspecjalizowane organy ds. ochrony praw człowieka

Istnieją inne wyspecjalizowane organy prowadzące działalność w dziedzinie ochrony praw człowieka i wolności:

Organ nadzorczy ds. ochrony danych

Krajowa Komisja ds. Technologii Informatycznych i Swobód

Krajowa Komisja ds. Technologii Informatycznych i Swobód (Commission nationale de l'informatique et des libertés; CNIL) jest francuskim organem kontrolnym w dziedzinie ochrony danych osobowych. Komisja wykonuje swoje zadania zgodnie z ustawą nr 78-17 z dnia 6 stycznia 1978 r. z późniejszymi zmianami.

Zadania

Podmiot ten jest niezależnym organem administracji. Wykonuje następujące zadania:

informuje wszystkie zainteresowane osoby i wszystkich administratorów danych o ich prawach i obowiązkach;
zapewnia, by przetwarzanie danych osobowych było zgodne z przepisami ustawy z dnia 6 stycznia 1978 r. z późniejszymi zmianami. Podmiot ten w zależności od rodzaju danych zatwierdza przetwarzanie danych, wydaje opinie i przyjmuje oświadczenia o przetwarzaniu danych;
przyjmuje również skargi, petycje i zażalenia dotyczące przetwarzania danych osobowych i informuje skarżących o działaniach następczych podjętych w wyniku ich wniesienia;

odpowiada na wnioski o opinię skierowane przez organy publiczne i – w stosownych przypadkach – przez sądy oraz udziela porad osobom fizycznym i prawnym, które przetwarzają lub planują automatyczne przetwarzanie danych osobowych;

podmiot ten informuje bezzwłocznie prokuratora Republiki, na podstawie [art. 40 kodeksu postępowania karnego](#), o naruszeniach, o których powziął informacje, oraz może przedstawić swoją opinię w postępowaniu karnym;

organ ten może w drodze wydania szczególnego rodzaju decyzji powierzyć jednemu lub większej liczbie swoich członków bądź sekretarzowi generalnemu wszczęcie lub zlecenie wszczęcia przez funkcjonariuszy służb postępowania weryfikacyjnego dotyczącego wszystkich operacji przetwarzania oraz – w stosownych przypadkach – zebranie kopii wszystkich dokumentów lub nośników niezbędnych do wykonywania jego zadań;

organ ten uczestniczy w konsultacjach w sprawie każdego projektu lub przepisu zawartego w projekcie ustawy lub dekretu dotyczącego ochrony danych osobowych bądź przetwarzania takich danych.

CNIL przedstawia prezydentowi Republiki i premierowi coroczne publiczne sprawozdanie z wykonania swoich zadań.

Kierowanie spraw do Krajowej Komisji ds. Technologii Informatycznych i Swobód

Do CNIL może zwrócić się każda osoba, która napotyka na trudności z wykonaniem swoich praw. Aby skorzystać ze swoich praw dotyczących danych osobowych i z wolności, obywatel musi przede wszystkim zwrócić się bezpośrednio do organów, które przechowują jego dane. W przypadku trudności, niesatysfakcjonującej odpowiedzi lub braku odpowiedzi, istnieje możliwość złożenia zażalenia przez internet. Zażalenie może dotyczyć różnych tematów: internetu, handlu, zatrudnienia, telefonu, banku i kredytu.

Link do powiązanej strony internetowej <https://www.cnil.fr/plaintes>

Adres:

Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés
3 Place de Fontenoy - TSA 80715
75334 PARIS CEDEX 07

Więcej informacji: <https://www.cnil.fr/>

Główny Inspektor ds. Placówek dla Osób Pozbawionych Wolności

Po ratyfikowaniu [protokołu fakultatywnego](#) do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 18 grudnia 2002 r., ustawodawca francuski [ustawą nr 2007-1545 z dnia 30 października 2007 r.](#) utworzył organ Głównego Inspektora ds. Placówek dla Osób Pozbawionych Wolności (Contrôleur général des lieux de privation de liberté). Jest to niezależny organ administracji.

Misja

Inspektor zapewnia, by osoby pozbawione wolności były traktowane w sposób humanitarny i z poszanowaniem godności należnej człowiekowi oraz by istniała równowaga między przestrzeganiem praw podstawowych osób pozbawionych wolności a względami porządku publicznego oraz bezpieczeństwa. Ma za zadanie informować o wszystkich naruszeniach praw podstawowych tych osób.

W ramach swoich zadań inspektor weryfikuje nie tylko warunki pozbawienia wolności, zatrzymania lub hospitalizacji, ale również warunki pracy personelu i różnych podmiotów działających w placówce, których działania wpływają na jej funkcjonowanie, oraz charakter stosunków z osobami pozbawionymi wolności. Inspektor wybiera swobodnie placówki, które zamierza skontrolować; jego kontrole mogą być zapowiedziane (w tym wypadku kierujący placówką zostaje uprzedzony o kontroli kilka dni wcześniej) lub dokonywane bez zapowiedzi.

Kompetencje

Inspektor może przeprowadzić kontrolę w każdej chwili, na całym terytorium francuskim, w każdym miejscu, w którym osoby fizyczne są pozbawione wolności. Takimi placówkami są: zakłady karne, placówki opieki zdrowotnej, placówki znajdujące się pod wspólnym nadzorem ministra właściwego ds. zdrowia i ministra właściwego ds. sprawiedliwości, areszty śledcze policji i żandarmerii, placówki celne służące do zatrzymywania towarów, ośrodki i placówki służące do zatrzymywania cudzoziemców do celów administracyjnych itp. Inspektor sprawuje kontrolę nad wdrażaniem procedur odosobnienia cudzoziemców do momentu ich przekazania organom państwa przeznaczenia.

Organy, których to dotyczy, nie mogą się sprzeciwić kontroli, z wyjątkiem przypadku wystąpienia poważnych przesłanek i interesów związanych z obroną narodową, bezpieczeństwem publicznym, katastrofą naturalną lub poważnymi uchybieniami w miejscu poddanym kontroli.

Inspektor kieruje do właściwego ministra lub właściwych ministrów sprawozdanie z kontroli wraz z zaleceniami, które może podać do wiadomości publicznej. Inspektor przedkłada co roku Prezydentowi Republiki i parlamentowi sprawozdanie z działalności, które zostaje następnie podane do wiadomości publicznej.

Kierowanie spraw do Głównego Inspektora ds. Placówek dla Osób Pozbawionych Wolności

Obywatel może zwrócić się do Głównego Inspektora ds. Placówek dla Osób Pozbawionych Wolności, aby poinformować go o sytuacji, która w jego opinii stanowi zagrożenie dla jego praw podstawowych lub praw podstawowych osoby pozbawionej wolności (lub która ostatnio została pozbawiona wolności) związanej z warunkami zatrzymania, przebywania w areszcie śledczym, hospitalizacji, a także z organizacją lub funkcjonowaniem służb. Do Głównego Inspektora ds. Placówek dla Osób Pozbawionych Wolności można się zwrócić wyłącznie drogą pocztową:

Madame la Contrôleure générale des lieux de privation de liberté

BP 10301

75921 Paris cedex 19

Osoby pozbawione wolności, ich bliscy, osoby zaangażowane w obrębie instytucji i personel mogą również zwrócić się z prośbą o rozmowę z Głównym Inspektorem lub jednym z inspektorów z jego biura bezpośrednio przy okazji kontroli dokonywanych w placówkach.

Adres:

Le Contrôleur général des lieux de privation de liberté 16/18 quai de la Loire
BP 10301

75921 Paris Cedex 19

Więcej informacji: <http://www.cgjpl.fr/>

Inne wyspecjalizowane instytucje

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości: punkty dostępu do wymiaru sprawiedliwości, punkty porad prawnych i oddziały zamiejscowe wymiaru sprawiedliwości

Aby ułatwić podmiotom prawa dostęp do informacji na temat ich praw oraz procedur i wymiaru sprawiedliwości oraz aby wspomóc podmioty prawa w korzystaniu z ich praw, Francja utworzyła punkty dostępu do wymiaru sprawiedliwości, punkty porad prawnych, a także oddziały zamiejscowe wymiaru

sprawiedliwości, które są lokalnymi placówkami sądowymi mającymi za zadanie informowanie obywateli o ich prawach, a w szczególności sugerowanie im polubownego rozstrzygnięcia sporu.

Roczniki punktów dostępu do wymiaru sprawiedliwości, punktów porad prawnych i oddziałów zamiejscowych wymiaru sprawiedliwości:

<http://www.annuaires.justice.gouv.fr/annuaires-12162>

Więcej informacji:

<http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/justice/fonctionnement/modes-alternatifs/que-sont-maisons-justice-du-droit.html>

Ostatnia aktualizacja: 09/03/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja

Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.